

Wind4shore AB
Garde Sindarve 840
623 61 Stånga

Ansökan om tillstånd enligt miljöbalken (1998:808) till gruppstation för vindkraft på Vikbolandet på fastigheterna Skenäs 3:7, Olsätter 1:1, Ånholmen 2:1, Östkinds häradsallmänning S:3, Bråxvik 1:4, Jonsberg 2:1 och Mönsebo 1:1 i Norrköpings kommun

BESLUT

Miljöprövningsdelegationen inom Länsstyrelsen avslår Wind4shore AB:s ansökan om tillstånd enligt miljöbalken (1998:808) till uppförande och drift av gruppstation för vindkraft på fastigheterna Skenäs 3:7, Olsätter 1:1, Ånholmen 2:1, Östkinds häradsallmänning S:3, Bråxvik 1:4, Jonsberg 2:1 och Mönsebo 1:1 i Norrköpings kommun.

Miljöprövningsdelegationen godkänner den upprättade miljökonsekvensbeskrivningen i ärendet.

REDOGÖRELSE FÖR ÄRENDET

Samråd

Samrådsmöte genomfördes med Norrköpings kommun den 11 april 2013 samt med Länsstyrelsen den 13 november 2013. Samråd med allmänheten hölls den 23 september till den 11 oktober 2013 genom att projektet ställdes ut på Östra Husby bibliotek. Nya samråd hölls med Norrköpings kommun och Länsstyrelsen under 2014 och 2015. Projektet ställdes ut på Häradshammars bygdegård den 28 mars till den 29 mars 2014. Under januari 2015 skedde ett samråd med närboende i Skenäs, Bråxvik och Jonsberg. Samråd med andra myndigheter har skett via brev och e-post. Samråd med allmänheten har annonserats i lokalpressen. Inbjudan till samråd har skett skriftligt genom utdelning av brev i samtliga brevlådor i områdena Skenäs, Bråxvik och Jonsberg. Brev skickades även till alla berörda markägare samt till fastighetsägare inom området med postadress utanför Vikbolandet.

Länsstyrelsen har genom meddelande den 21 april 2016 informerat om att den planerade verksamheten ingår bland de verksamheter som alltid ska antas medföra betydande miljöpåverkan.

Ärendets handläggning

Ansökan, med miljökonsekvensbeskrivning, har kungjorts i Norrköpings Tidningar. Handlingarna har hållits tillgängliga för allmänheten i enlighet med bestämmelserna i miljöbalken.

Miljöprövningsdelegationen har genomfört remissförfarande med Länsstyrelsen Östergötland, Kommunstyrelsen i Norrköpings kommun, Byggnads- och miljöskyddsnämnden i Norrköpings kommun, Försvarsmakten, Luftfartsverket, Myndigheten för samhällsskydd och beredskap, Naturvårdsverket och Trafikverket.

Sökanden har beretts tillfälle att lämna synpunkter på de remissvar som inkommit och vad som i övrigt har tillförts ärendet.

ANSÖKAN MED YRKANDEN OCH ÅTAGANDE

Yrkanden

Wind4shore AB (bolaget) ansöker om tillstånd enligt miljöbalken att uppföra och driva en gruppstation för vindkraft – *Vindpark Vikbolandet* – med 12 vindkraftverk placerade inom en cirkel med <50 meters radie kring de koordinater som anges i ansökan.

Bolaget ansöker om att få utföra de arbeten som krävs för att uppföra vindkraftparken med tillhörande transformatorstation; tillfartsvägar, förläggning av kablar såväl inom gruppstationen som till anslutning till elnätet, samt att bibehålla dessa anläggningar.

Bolaget yrkar att Miljöprövningsdelegationen fastställer den tid inom vilken verksamheten ska vara igångsatt till sju år från det att domen vunnit laga kraft.

Bolaget yrkar att giltighetstiden bestäms till trettio år från den dag tillståndet tas i anspråk.

Åtaganden

Bolaget kommer att vidta bland annat följande skyddsåtgärder.

- Vindkraftverken är lokaliserade med betryggande avstånd från bostäder vilket minskar eventuella störningar i form av skuggor, reflexer, buller etc.
- I upphandlingsfasen görs upphandling av vindkraftverk med hänsyn till miljöpåverkan.
- Anläggningsarbeten kommer att planeras för att begränsa eventuell påverkan på flora och fauna. Känsliga områden inom gruppstationens område har identifierats.
- Vindkraftverken utformas så att eventuellt spill av olja inte kan läcka till omgivningen.
- Rotorbladen antireflexbehandlas för att minska risken för störande ljusreflexer.
- Vindkraftverken utformas så att de kan drivas med variabelt varvtal och så att bladvinkeln kan justeras vilket optimerar kraftproduktionen och minskar ljudalstringen.
- Vindkraftverken förses med utrustning så att de kan övervakas, manövreras och stängas av från en driftledningscentral.

Villkor

Sökanden har föreslagit villkor för verksamheten.

SÖKANDENS BESKRIVNING AV VERKSAMHETEN

Av ansökningshandlingarna och av vad sökanden i övrigt har angett framgår bland annat följande:

Lokalisering

Den planerade vindkraftparken kommer att lokaliseras på Vikbolandet, från Skenäs till Jonstorp, i Norrköping kommun. Vindkraftverken är fördelade på tre grupper, med tre vindkraftverk vid Skenäs, sju vindkraftverk vid Stensö-Bråxvik samt två vindkraftverk vid Jonstorp. Området har goda vindförutsättningar. Vindparken kan anslutas till den kraftledning som går från Marvikens numera nedlagda kraftverk.

Området för den planerade vindparken omfattas inte av detaljplan eller områdesbestämmelser. Vindpark Vikbolandet ligger i ett område som i Norrköping kommuns vindkraftsplan utpekats som utredningsområde för vindkraft. Enligt planen kan en vindkraftsetablering vara möjlig i utredningsområden även om flera allmänna intressen sammanfaller.

Produktion

Bolaget avser att uppföra maximalt 12 vindkraftverk med en effekt på 3 – 6 MW. Den producerade elenergin beräknas sammanlagt att uppgå till cirka 170 GWh/år. Verkens totalhöjd kommer att bli högst 200 meter.

Anläggningsarbeten och transporter

I projektområdet finns befintliga vägar med bra bärighet. Dessa kan på vissa sträckor behöva breddas och förstärkas. Transportbehovet för anläggning av vägar, elanslutning, anläggningsytor och fundament uppskattas till ca 1000 lastbilar under anläggningsperioden. Vid varje vindkraftverk behövs en öppen arbetsyta om ca 70 x 50 meter. Det finns öppna ytor i direkt anslutning till några av de positioner där verken kan byggas och de kommer att utnyttjas. Några nya stickvägar och arbetsytor kommer dock att behöva anläggas. Vägarna kommer att dras så att skyddade områden undviks. Elkablarna till det interna elnätet förläggs i rör som integreras med nyanlagda stickvägar och befintliga vägar som förstärks, eller parallellt med de befintliga vägar som kommer att användas. Följande åtgärder kommer att vidtas för att förebygga olyckstillbud och störningar under byggfasen:

- Arbetsområdena kommer under byggtiden att stängas av som byggarbetsplatser.
- Närboende och allmänhet kommer att informeras.
- Byggarbetena kommer så långt möjligt och ekonomiskt rimligt att förläggas till tider då närboende störs så lite som möjligt, och utanför sommarens turistsäsong.
- Byggarbetena kommer så långt möjligt och ekonomiskt rimligt att förläggas till perioder då häckande fåglar störs så lite som möjligt, det vill säga utanför häckningssäsongen, i områden där det finns rödlistade fåglar.
- Tillfartsvägar m.m. kommer att byggas så att nyckelbiotoper eller rödlistade växter inte skadas.

Naturmiljö

Utanför projektområdet finns några Natura2000-områden, samt ett våtmarksområde som

skyddas enligt Ramsarkonventionen. Inom projektområdet finns ett flertal små områden med skyddsvärd natur, sumpskogar och nyckelbiotoper. Ingen av de naturtyper eller arter som skyddas av habitat-, art- eller fågeldirektivet inom Natura 2000-områdena riskerar att vållas påtaglig skada av projektet. Nyckelbiotoper, sumpskogar och lokaler med skyddsvärd natur är väl kartlagda. Såväl vindkraftverken som tillfartsvägar och elledningar kan anläggas utan att några värdefulla växtlokaler eller biotoper kommer till skada. En naturvärdesinventering har utförts i de områden där vindkraftverk, arbetsytor, vägar och ledningsdragning fram till kraftledningsgatan planeras. Inventeringen visar att det inte finns några naturvärden av högt eller högsta naturvärde. Däremot identifierades fem naturvärdesobjekt med påtagligt naturvärde. Dessa ska undantas från exploatering. Merparten av projektområdet består av biotoper med lägre naturvärde, som medelålders barrskog, hyggen och åkermark.

Fåglar

En inventering av havsörnsbon i närheten av projektområdet genomfördes 2014, med en kompletterande inventering 2016. Inom utredningsområdet, som var betydligt större än projektområdet, påträffades sju havsörnsbon, varav fem med lyckad häckning. Avståndet till samtliga bon där havsörn häckade under 2014 var mer än 2 km. Från ett känt bo, som inte nyttjades för häckning under 2014, är avståndet till närmaste vindkraftverk cirka 1500 meter. Vid den kompletterande inventeringen av havsörn som gjordes 2016 upptäcktes några nya bon, dock utanför utredningsområdet, medan andra hade övergivits eller försvunnit.

Sex av de sju havsörnsbona ligger vid kusten. Eftersom havsörnens födosöksområde är just kustområden, är sannolikheten för att de ska passera vindkraftverk som ligger längre inåt land små. Om de ändå skulle göra det, är risken för att de ska kollidera med ett vindkraftverk minimal. Det gäller även det sjunde boet, där örnarnas huvudsakliga födosöksområde troligen är på Vikbolandets östra kust.

Skogsfågel som orre och tjäder anses också löpa risk att störas av vindkraftverk. Vid inventeringen som ingick i förstudien om fåglar i området, påträffades inga indikationer på spelplatser för orre eller tjäder.

Sjöfågelsträcken går ute i havsbandet, och påverkas inte av den planerade verksamheten. Det finns fyra huvudsakliga flyttstråk för landfåglar över Bråviken. Fågelsträck kan därför förväntas passera i närheten av de verk som placeras i Bråxvik och Jonsberg. Vilken väg fåglarna väljer när de har passerat Vikbolandets kust har dock inte utretts. En kompletterande inventering av sträckande fåglar har genomförts under senhösten i oktober och november 2017. Ytterligare studier tidigare på säsongen bedöms inte tillföra något ytterligare underlag om dagflyttande landfåglar på hösten, då sträckkorridorerna är geografiskt betingade och inte påverkas av datumet. Svenska forskningsrapporter från bland annat en flerårig studie på en vindpark i Hörnefors visar att en vindpark inte har någon negativ påverkan på sträckande fåglar. Slutsatserna från rapporten från Hörnefors kan överföras till aktuellt vindkraftprojekt, vilket innebär att risken för negativ påverkan på sträckande fåglar är försumbar.

En vindpark på Vikbolandet utgör sannolikt ingen betydande risk för häckande fåglar eller sträckande fågelarters populationer. Populationen av havsörn i Sverige har ökat

kraftigt under 2010-talet. Havsörnar har ofta flera olika bon, och när populationen ökar byggs även nya bon. Innan byggfasen påbörjas kommer en ny inventering av havsörnsbon att göras i närheten av projektområdet inklusive tillfartsvägar. Åtgärder under byggfasen kommer att genomföras så att störningar av eventuella häckande örnar undviks.

Fladdermöss

Förekomsten av fladdermöss i närheten av projektområdet har kartlagts genom inventeringar. Under sommarperioden är aktiviteten inom projektområdet låg för samtliga högriskarter, utom för en observationsplats vid stenbrottet i Skenäs, ca 500 meter från närmaste vindkraftverk, där hög aktivitet av större brunfladdermus och nordfladdermus uppmätts. På tre andra lokaler är aktiviteten av högriskarter medelhög. Alla dessa lokaler ligger dock på betryggande avstånd från vindkraftverk. Den planerade vindkraftsanläggningen medför liten risk att döda eller skada fladdermöss under reproduktionsperioden. Det finns inte några tydliga indikationer på att ett migrationsstråk skulle passera förbi Marvikens kraftverk, för att sedan fortsätta igenom projektområdet. Den relativt höga aktiviteten vid Marviken under hösten beror på att det är en övervintringslokal för fladdermöss. Bolaget åtar sig att använda så kallad bat-mode på de tre vindkraftverken i Skenäs samt verket strax söder om Bråxvik herrgård. Det innebär att verken stängs av under de tider då det finns risk för att fladdermöss kan kollidera med vindkraftverk.

Kulturmiljö

Området i och omkring det aktuella projektområdet är gammal kulturbygd. Idag präglas kulturlandskapet på Vikbolandet av jord- och skogsbruk, men det finns också en industriell karaktär genom det numera nedlagda kraftverket i Marviken och den kraftledning som går från Marviken till Skenäs. Kända fornlämningar har kartlagts för att inte komma till skada.

En arkeologisk utredning och kulturmiljöanalys har genomförts. Av analysen framgår att det idag finns ett obetydligt antal registrerade kulturhistoriska lämningar inom projektområdet. Utförd studie har tillfört ett litet antal möjliga lämningar. Flertalet kan undvikas med enkla skyddsåtgärder. Vid vindkraftverket vid Ormsätter berörs två fornlämningar, och särskilda åtgärder är nödvändiga här. Fornlämningsförekomst kan inte uteslutas på denna grund, det gäller så väl fornlämning med som utan synlig begränsning. Konsekvenserna för kulturmiljön av den planerade verksamheten bedöms som obetydlig till liten negativ. Någon grund för bedömning av kulturmiljöpåverkan som otillåten påtaglig skada har inte identifierats.

Landskapsbild

För att utreda den planerade vindparkens påverkan på kulturlandskapet och den byggda miljön har en landskapsanalys genomförts. Den visuella påverkan av vindparken har illustrerats med fotomontage. Vindkraftverken kommer att vara av den största typ som tillverkas och verken kommer därför att kunna ses från många platser i det omgivande landskapet. Analysen visar att den förändring av landskapet som verksamheten medför kan bedömas som acceptabel. Landskapet är relativt storskaligt och tål stora vindkraftverk. Vindparken är utformad så att den följer landskapets riktningar. Vindparken kommer att bestå av få stora vindkraftverk istället för betydligt fler mindre

verk, vilket minskar påverkan på landskapet. Utformningen av vindparken har skett i dialog med såväl närboende som myndigheter under samrådet. Vindkraftverkens placering har anpassats till landskapets förutsättningar. Nattetid kommer verkens hinderbelysning för luftfarten att synas på olika platser i det omgivande landskapet. Hinderbelysningen kommer att utformas utifrån gällande föreskrifter med målsättningen att den så lite som möjligt ska kunna ses från marken.

Buller

Resultatet visar att de planerade vindkraftverken inte riskerar att uppgå till den nivå på 40 dBA som utgör praxis för ljudnivå vid bostäder. Ljudberäkningar har gjorts för några olika modeller av vindkraftverk med olika navhöjd och ljudemission. Vilka verk som kommer att byggas avgörs inte förrän upphandlingen är klar. Då kommer nya ljudberäkningar att göras för aktuella vindkraftverk. Alla fabrikat i denna storleksklass har dock styrsystem som kan reglera den maximala ljudemissionen, och verken kommer att ställas in så att det rekommenderade riktvärdet på 40 dBA klaras för samtliga bostäder. Skyddsåtgärder som begränsar ljudspridning och störningar:

- Verken placeras på långt avstånd från bebyggelse. Kortaste avståndet mellan bostadshus och vindkraftverk är ca 660 meter.
- Maskinljudet dämpas genom isolering.
- Ljudet från rotorbladen begränsas genom variabelt varvtal, så att ljudalstringen blir lägre vid låga vindhastigheter, då det naturliga bakgrundsljudet är lägre.
- De föreslagna verken alstrar inga rena toner.
- Ljudnivåerna vid anläggningsarbetet begränsas.

Rörliga skuggor

Rörliga skuggor uppkommer vid vindkraftverk genom att rotorbladen bryter solens strålar. Skuggornas utbredning varierar under året, eftersom solens höjd över horisonten ändras under årstidernas lopp. Beräkningar om rörliga skuggor visar att det rekommenderade värdet på 8 timmar per år kommer att överskridas vid några bostäder. Styrssystem kommer att installeras på aktuella vindkraftverk så att rörliga skuggor begränsas till högst 8 timmar per år vid bostäder. Vindkraftverkens rotorblad är antireflexbehandlade för att eliminera störande reflexer.

Kemiska produkter

De kemikalier som normalt hanteras i vindkraftverken är växellådsolja, hydraulolja, lagerfett och glykol. Dessutom kan det finnas ett antal batterier. De tillfällen som oljeläckage skulle kunna inträffa är främst vid felaktigt handhavande vid byte av växellådsolja. Oljeläckage i vindkraftverket förhindras från att nå den yttre miljön genom oljetråg i maskinhus och genom tornets utformning. Inga oljor eller kemikalier som används i exempelvis växellåda kommer att förvaras vid vindkraftverken. Om transformatorer innehållande olja kommer till användning placeras dessa i transformatorstationer.

Säkerhetsfrågor

Nedisning av rotorbladen kan skapa problem genom att snö och is kan falla ned i verkets närhet. Om det bildas is under drift stoppas verken automatiskt av de övervaknings-system som finns i vindkraftverken. Risk för iskast uppstår därför i huvudsak när ett verk

varit stillastående och ska starta om. I detta skede är dock rotorbladens hastighet liten, och riskzonen är inom ett mycket litet område rakt under rotorbladen. Vindkraftverken kommer att förses med hinderbelysning i enlighet med de krav som Transportstyrelsen ställer. För verk av aktuell storlek, ska vindkraftverken markeras med vit färg och förses med högintensivt vitt blinkande ljus, i en grupp vindkraftverk kan några av verken i stället ha fast rött ljus. Följande skyddsåtgärder kommer att vidtas för att minska risken för olyckor.

- Varningsskyltar, som upplyser om risken för iskast och nedfallande is, sätts upp vid områdets tillfartsvägar.
- Vindkraftverken utrustas med åskledare och säker jordning.
- Vindkraftverken stoppas automatiskt vid extrema vindar.
- Vindkraftverken är utrustade med automatiska övervakningssystem. När fel inträffar larmas den som har tillsyn över verken omedelbart.
- Vindkraftverken kommer att genomgå regelbunden service.

Kontroll av verksamheten

Ett kontrollprogram kommer att upprättas och hållas aktuellt för den löpande uppföljningen av anläggningens påverkan på miljön under uppförande och drift. Kontrollprogrammet omfattar de undersökningar som behövs för att följa upp eventuella villkor för det lämnade tillståndet.

Alternativ lokalisering

Ett flertal lokaliseringalternativ har utretts översiktligt. Etablering av en vindkraftpark kräver en rad speciella förhållanden såsom gynnsamma vindförhållanden, lämpliga markförhållanden, tillräcklig yta, tillgång till ett elnät med tillräcklig överföringskapacitet, minsta möjliga miljöpåverkan och så få konflikter med motstående intressen som möjligt.

Tre lokaliseringar har utretts vid Östra Ny, Åkermossen och Skenäs-Jonsberg. Vid en avvägning mellan de tre alternativen har Skenäs-Jonsberg bedömts som den mest lämpliga eftersom miljöpåverkan för de andra alternativen blir större. Bolaget har även utrett ett antal alternativa utformningar av parken och den slutliga utformningen har valts för att möta önskemål från närboende, Länsstyrelsen och Norrköpings kommun.

Nollalternativ

Nollalternativet ska motsvara den troliga utvecklingen om den ansökta verksamheten inte kommer till stånd. I nollalternativet sker ingen utbyggnad och därmed ingen lokal påverkan. Elen från vindkraftparken antas i nollalternativet ersättas med "marginale", det vill säga importerad och framställd genom förbränning av kol. Ett sådant alternativ innebär därför istället miljöeffekter till följd av utsläpp till luft av förbränningsgaser.

YTTRANDEN

I inkomna yttranden i ärendet har sammanfattningsvis följande anförts med anledning av Wind4shore AB:s ansökan.

Försvarsmakten har inget att erinra mot uppförandet av de föreslagna vindkraftverken. Yttrandet gäller bara angivna positioner och höjd, om en position flyttas mer än 30 meter alternativt om totalhöjden ändras måste Försvarsmakten få en ny remiss.

Luftfartsverket har som sakägare av CNS-utrustning inget att erinra mot etableringen. En flyghinderanalys i detta ärende saknas. Flygplatserna i Norrköping, Stockholm-Skavsta samt Linköping SAAB och Linköping Malmen ska remitteras i ärendet. Om en eller flera av dessa flygplatser kräver ska flyghinderanalys beställas och bekostas av uppsättaren för att flygplatserna ska kunna ge klartecken till etableringen.

Naturvårdsverket framför att lokaliseringen ligger i en känslig miljö och att detta ställer särskilda krav på utredningsunderlaget och hur detta ska bedömas. Lokaliseringen är känslig sett till både hotade arter, höga individantal för vissa arter och påverkan på landskapet och närområdets nyttjande för rekreation och friluftsliv samt kulturhistoriska värden.

Havsörnen har en mycket tät stam på Vikbolandet och även i intilliggande kustområden. I den utredning som bolaget låtit utföra saknas en redogörelse som visar hur havsörnarna rör sig i området. Med utgångspunkt från häckningsplatsernas lägen och att ytterligare revir sannolikt finns i vindkraftsområdet, eller i dess omedelbara närhet, är det dock högst sannolikt att aktiviteten är mycket hög även in över land på de platser där vindkraftverken är planerade. Påverkan på örnarna kan uppkomma både under byggfasen och när anläggningen är i drift. Det är viktigt att risken för negativ påverkan på havsörn baseras på en helhetsbedömning där inte bara möjligheten att innehålla rekommenderade skyddsavstånd beaktas. Mer exakt hur stor påverkan anläggningen kan få på örnarna är svårbedömt men området bedöms vara ett högriskområde på grund av den höga tätheten häckande örnar, varav flera bon ligger nära de planerade vindkraftverken, samt den sannolikt höga flygaktiviteten över området.

Den ansökta anläggningen är lokaliserad mycket nära kusten längs Bråvikens södra kant. Anläggningen ligger i ett område där Bolagets undersökningar visar att det förekommer ett omfattande sträck av fåglar på senhösten. Särskilt några arter, t.ex. fjällvråk, passerar då i betydande antal. Den genomförda inventeringen är inte heltäckande för att kunna bedöma den samlade påverkan på fågelsträcket. Det saknas inventeringar under andra perioder av året då sträcket också kan tänkas vara omfattande; bland annat gäller det arter som flyttar redan på sensommaren och tidigt på hösten samt även sträcket under våren. Det behövs även kompletterande information hur fåglarna rör sig vidare söderut efter att de passerat över Bråviken och när in över Vikbolandet, för att kunna bedöma risken för kollisioner.

Inventeringar av stationära fladdermöss som utgår från miljöernas kvalitet för fladdermössen ger godtagbara underlag för bedömning. I detta fall saknas dock data från några mätpunkter på grund av tekniska fel. Den undersökning som har gjorts visar att aktiviteten av fladdermöss under yngelperioden varierade kraftigt mellan de olika punkterna varifrån observationsdata finns; från måttlig aktivitet till enstaka fall med extremt hög aktivitet. Då variationen alltså visat sig vara stor går det inte att dra några slutsatser hur aktiviteten ser ut på de platser där data saknas. Underlaget behöver kompletteras så att det täcker även dessa observationsplatser. För migrerande

fladdermöss är det nuvarande inventeringsunderlaget, som enbart består av mätdata vid Marvikenverket, sannolikt inte tillräckligt då det inte kan uteslutas att fladdermössens migration, liksom fåglarna, sker längs flera olika stråk över Bråvikenområdet och då även korsar delar av vindkraftsområdet med risk för kollisioner som följd. Högriskarter observerades i ett stort antal och en betydande del av sträcket ägde rum i ett höjdläge där risken för kollisioner är uppenbar. Underlaget är sannolikt otillräckligt för att kunna bedöma det totala behovet av stoppreglering. Det kan finnas behov av stoppreglering vid ytterligare platser än vad Bolaget har föreslagit. Det är viktigt att villkor om stoppreglering täcker in hela den period på året, inklusive de väderförhållanden, då flyttande fladdermöss kan förekomma i större antal.

Den planerade vindparken ligger i en omgivning där landskapet har stor betydelse sett till estetiska värden, upplevelsevärden och friluftsliv. Landskapet är variationsrikt och småskaligt och kännetecknas av vackra natur- och kulturmiljöer. Flera riksintresseområden och naturskyddade områden täcker hela eller delar av Bråvikenområdet inklusive Jonsbergs skärgård och Bråviken yttre (SE0230090), som är Östergötlands största naturreservat med hundratals öar och skär. Bolagets analyser visar att vindkraftsverken kommer att kunna ses på stora avstånd, och långt in över de områden som frekvent nyttjas för exempelvis friluftsliv i ett kustavsnitt med sammantaget hög känslighet. Naturvårdsverket anser att områdets betydelse för friluftsliv och de värden som kopplar till landskapets särart är viktiga att värdera.

Trafikverket har inget att erinra angående placeringen av de förslagna vindkraftverken, förutsatt att säkerhetsavstånd till allmän väg inte understiger verkets totalhöjd. Det bör säkerställas att det inte finns någon risk för iskast mot allmän väg eller järnväg. Anslutningstillstånd enligt väglagen krävs för nya till- och utfartsvägar.

Kommunstyrelsen i Norrköpings kommun framför att utifrån de riktlinjer som anges i kommunens tillägg till översiktsplan avseende vindkraft, är bedömningen att den förslagna vindkraftsetableringen kan tillstyrkas. Då vindkraft är en förnybar energikälla ligger en utbyggnad av vindkraft helt i linje med kommunens miljö- och klimatmål. För att nå regeringens klimatmål måste de förnybara energikällorna ges möjlighet att växa. Den tilltänkta vindkraftsetableringen på Vikbolandet kan bidra till de uppsatta mål som regering och riksdag har beslutat om. Den ansökta verksamheten medför betydande miljö- och klimatvinster vilket gör att ansökan bör tillstyrkas.

Kommunfullmäktige i Norrköpings kommun tillstyrker vindkraftsanläggningen enligt 16 kap. 4 § miljöbalken.

Länsstyrelsen Östergötland anser att det inte finns tillräckligt underlag i ansökningshandlingarna för att kunna bedöma vilken påverkan den ansökta verksamheten kommer att medföra på fågellivet, i synnerhet havsörn, samt på kulturmiljövärden. Sökanden har inte redovisat ett underlag som visar att den valda platsen uppfyller kravet på en lämplig lokalisering enligt 2 kap. 6 § miljöbalken. För att kunna göra en bedömning av påverkan ur fornminnessynpunkt behövs en arkeologisk utredning etapp 1. När det gäller havsörn ger utförda inventeringar inget mått på hur många havsörnar som uppehåller sig och passerat genom området eller hur dessa rör sig inom området. Det är tveksamt om

lokaliseringen av vindkraftverken är lämplig med tanke på förekomsten av havsörn i området. Den utförda inventeringen av flyttande fåglar ligger generellt för sent på säsongen för att fånga upp tidiga flyttare och den absoluta sträcktoppen för vanligare arter som är kända för att uppträda i höga antal i närområdet. Det går inte att utesluta att vissa arter uppvisar andra flyttningsmönster än de som fångats upp av inventeringen.

Berenike Munthe och Christer Sjöberg motsätter sig projekt Skenäs 3. Bolaget har brutit i sin informations- och samrådsskyldighet. Boende har inte blivit informerade på ett korrekt sätt. Boende i Färjestaden har fått information på hörsägen från grannar. Ingen direktinformation från bolaget. Då samråd inte skett på ett tillfredställande sätt motsätter de sig planerna på vindkraftverk i deras närmiljö. I området finns höga koncentrationer av havsörn, flyttfåglar och marina änder som kommer att påverkas mycket negativt. Området har stora rekreativvärden och byggandet av planerade vindkraftverk kommer att i princip förstöra den orörda natur man kan uppleva på denna del av Vikbolandet. Vindkraftverken är placerade för nära bostäder med hänsyn till ljud och skuggor och den allmänna väg som flera fastighetsägare dagligen utnyttjar.

Annika och Andreas Arenander motsätter sig uppförande av de planerade verken och påtalar även fel och brister i samrådsredogörelsen. Vindkraftverken kommer att orsaka störande ljud, roterande skuggor, högintensivt ljus, risk för minskat värde på fastighet samt att fladdermöss, havsörnar och andra fåglar skadas. Samrådet har varit undermåligt. Det är vilseledande att hänvisa till ett samråd från 2013 där verken därefter har flyttats runt under projektets gång. Den enda informationen som de fått är en kallelse till informationsmöte i mars 2014 som lades i brevlådan. Föräldrat sätt att kommunicera, inga mail eller direktadresserad post till boende inom berört område på 2 km som förordas. Ingen återkoppling på inskickade synpunkter.

Boende vid Utsätter genom Rolf Gustavsson framför att de inte har fått någon inbjudan till samråd enligt vad som beskrivs i ansökningshandlingarna. Elkabel föreslås förläggas i grusväg mellan Hofgren och Marviken, men ingen förfrågan har gjorts till berörd vägförening. Verk B5 är placerat alltför nära ett antal fastboende inom 1,5 km. Det bör meddelas avslag för verken B5, J1 och J2 då en bullernivå som ligger under gränsvärdet inte kan garanteras.

Veronica Bergenheim och Håkan Borén motsätter sig vindkraftsparken. Vindkraftverken förstör den fina naturen och vyn över Skenäs. Vindkraftverken kommer att orsaka buller och påverka fågellivet negativt.

Ulf Hjulström förordar att ansökan ska avslås i sin helhet på grund av mortalitetsrisk och habitatförluster för stationära och migrerande havsörnar och även för andra fågelarter. Intilliggande havsfjärdar med våtmarker och kustnära våtmarker i området är viktiga lokaler för häckande och migrerande fåglar. Området har ett känt rikt fågelliv. Kusten och kustnära fastland hyser både stationära häckande samt migrerande havsörnar, vilka utnyttjar området för födosök och övervintring.

Lennart Andersson påtalar risk för kollision och flygplanshaverier för flyg från och till Kungsängens flygplats samt eventuellt även flygplatserna Bromma, Skavsta och Arlanda.

Michael och Ingela Stafstedt framför att de inte har fått någon information angående vindkraftverk i området. Vindkraftverken kommer att förfula landskapsbilden, orsaka buller och skuggor samt troligen ha en negativ påverkan på rovfåglar i området.

Lars och Sara Rising protesterar mot vindkraftverken. Deras bostad ligger 500 meter från närmaste verk. Trots detta har de inte blivit kontaktade eller fått någon information om projektet. De vill att miljöprövningsdelegationen ska komma ut och på plats se hur det kommer att bli.

Ingvar Flärdh motsätter sig uppförandet av vindkraftverken. Varken han eller den vägsamfällighet som han tillhör och som kanske ska användas vid uppförande av vindkraftverken har fått någon information om vindkraftverken.

Föreningen Utveckling Näveksvarn påpekar att ansökningsunderlaget är mycket likt det underlag som Mark- och miljödomstolen avlog angående vindkraftpark Marviken. Marvikens kraftstation förändrade kraftigt landskapsbilden när den byggdes, vindkraftverken är betydligt högra än kraftverket. Landskapsbilden med 12 vindkraftverk bör tydliggöras med bildmontage från fler berörda platser på Bråvikens norra strand. Inget samråd har skett med invånare på Bråvikens norra strand.

Mona Krieg har lämnat synpunkter om vindkraftverk vid Myckelsätter/Skenäs. Under processens gång har placeringen av vindkraftverk Skenäs 3 flyttats. Slutliga placeringen inverkar på en väg till flera fastigheter varav två åretruntboende. Enligt bullerberäkning kommer ljudnivån att ligga på gränsen till 40 dBA. Risken för iskast kommer att bli stor. Det finns ett rikt fågelliv där vindkraftverk Skenäs 3 planeras, t ex observeras regelbundet havsörn, kungsörn och berguv med flera arter.

Tomas Essinger och Sonja Svensson anser att det är mycket dåligt att bygga planerade vindkraftverk. Projektet är negativt bland annat på grund av att det förstör landskapsbilden, natur- och kulturmiljö och friluftsliv samt att det bidrar med störande buller och skuggor för alla omkringboende.

Gunhild Åberg framför synpunkter om vindkraftens påverkan på fåglar och övrigt djurliv. Det finns havsörn vid Marviken och de syns också ofta över skogen och de öppna fälten. Hon ifrågasätter hur väl vindkraftens påverkan på fåglar och andra djur har studerats.

Stig Widlund har lämnat synpunkter om buller, synlighet och värdeminskning av fastigheter. Det finns brister och oklarheter i bullerberäkningarna och landskapsanalys. Det saknas alternativa placeringar för vindkraftverken.

Emma Berg och Christian Karlsson, Oskar och Johanna Karlsson, Gunnar och Agneta Blid, Kristina Malm och Patrik Luks, Lars Malm, Ingvar Flärdh, Christian och Bodil Axelsson samt Linda Lindvall har i likalydande yttranden framfört bland annat följande. De motsätter sig uppförande och drift av vindkraftverk Skenäs 3. Bolaget har avsevärt brustit i sin informations- och samrådsskyldighet till berörda fastighetsägare. Att en utställning på Östra Husby bibliotek har ägt rum eller att informationsblad utan någon adressat ska ha lagts i deras brevlådor är inget som de har noterat. Vindkraftverkens

placering är för nära bostäder med hänsyn till ljud och skuggning och närhet till allmän väg. Enligt bolagets redovisning ligger ett flertal fastigheter vid Skenäs 3 precis på gränsen till ljudimmission på 40 dBA. Ljudmiljön i området är mycket tyst. Gränsvärdet på 40 dBA är satt för högt, ett rimligare riktvärde vore 30 – 35 dBA. Placeringen är även olämplig på grund av det rika fågellivet och sällsynta arter som finns i vindkraftverkens omedelbara närhet. Regelbundet observeras bland annat havsörn, kungsörn och berguv samt även flockar av svanar, gäss och tranor. Med hänsyn till det unika och rika fågellivet bör ansökan om drift av vindkraftverk avslås.

Per Lindell och Anna-Lena Värmon motsätter sig uppförande och drift av vindkraftverk Skenäs 3 och yrkar att ansökan ska avslås. Samrådsprocessen har kraftigt åsidosatts, bland annat med felaktigt/osann beskrivning av att samtliga fastighetsägare utanför Vikbolandet tillsänts samrådsunderlag. Ansökningsunderlag är inkonsekvent. Flera av de redovisade ljudberäkningarna skiljer sig åt utan någon rimlig förklaring. Ljudnivåerna ligger på gränsen till Naturvårdsverkets krav på 40 dBA. Runt Skenäsverken som är ett så kallat ”tyst område” bör gränsvärdet vara 30 eller 35 dBA. Oacceptabel placering av Skenäs 3-verket med hänsyn till allmän väg, i strid med Trafikverkets rekommendationer och en oacceptabel säkerhetsrisk. Fågellivet och fågelmiljön runt Skenäsverken är unikt och synnerligen rikt. Flyttfågelsträckinventeringen har utförts vid olämplig tidpunkt.

BirdLife Sverige och Östergötlands Ornitologiska Förening har i ett gemensamt yttrande lämnat synpunkter om ansökan. Med nuvarande rättsläge och praxis bedömer de att projektet inte går att genomföra. Havsörn är relativt vanligt förekommande på Vikbolandet och flera revir kommer att beröras av den planerade vindkraftsetableringen. Enligt artskyddsförordningen är det inte tillåtet att påverka örnarnas fortplantningsområden på ett påtagligt negativt sätt, vilket alltså innebär att reviren måste bevaras tämligen intakta och att örnarna inte får utsättas för betydande risker att förolyckas. Föreslagen vindkraftpark är placerad på ett sätt som innebär att flera örnrevir berörs av vindkraftverk som medför att örnarna riskerar att utestängas från delar av reviren eller att örnarna utsätts för betydande risk att kollidera med verken som placeras i deras flygvägar. Förbuden enligt artskyddsförordningen faller ut i de fall kollisionsrisker, störningsrisker, habitatförändringar m.m. sammantaget bedöms innebära att den lokala/regionala populationen sannolikt påverkas negativt. Sju havsörnsrevir utgör i sammanhanget en betydande del av den lokala/regionala populationen.

Martin och Lisa Larsson samt Carsten Bang och Marie Lindhwall har i likalydande yttrande framfört bland annat följande. De motsätter sig uppförande och drift av vindkraftverk i vindpark Skenäs. Ansökan är inte komplett och bör avslås. Tekniska data för vindkraftverken är inte klarlagda. Vindkraftverken planeras inom ett så kallat ”tyst område”. Hänsyn bör även tas till bebyggelse som ligger i vindskyddat läge. Beräkningar för buller ska även göras för lågfrekvent buller. Skuggberäkningar har inte utförts för Färjestaden. Havsörn syns dagligen inom ett område vid Färjestaden. Även andra känsliga arter som ugglor och nattskärra finns i området. Vid de planerade vindkraftverken går stora fågelflyttstråk som inte nämnts i ansökan. Vindkraftverken kommer även påverka kulturmiljö och landskapsbild, bland annat vid Björsätter som är en mycket gammal gård samt fornlämningen Drottning Kristinas väg som går genom projektområdet. Tillräckliga säkerhetsavstånd har inte avsatts till platser där människor ofta vistas. Samverkan och information till närbelägna bostäder har varit bristfällig.

Jan-Owe Svensson motsätter sig den nuvarande planen för det vindkraftverk som berör fastigheten Myckelsätter 3:11 då samråd och information inte förekommit. Ingen information har delgivits honom varken om den modifierade parklayouten, som innebär att hans fastighet Myckelsätter 3:11 berörs av buller, eller om den tidigare layouten.

Anita Collins och Robert Hillgren anser att de har blivit dåligt informerade om vindpark Vikbolandet. Information nådde dem först nyligen. Deras vägförening förutsätter att eventuella körskador orsakade av tunga transporter ersätts.

Stefan och Roce-Marie Hellberg motsätter sig uppförande och drift av vindpark Skenäs.

Annika Westborg påtalar att ansökan inte är gjord på ett rättssäkert och professionellt sätt. Det finns ingen information på bolagets hemsida om att synpunkter kan lämnas om ansökan.

Anna Nilsson lämnar synpunkter om buller och lågfrekvent buller från vindkraft. Markägare och närboende har fått för lite information för att förstå vilka konsekvenser vindkraftverken kan medföra när det gäller hälsa och miljö.

Stefan och Maria von Schéele Frejd protesterar mot planerna på vindkraftsparken. De har inte haft någon samverkan med bolaget som skulle stödja dem i deras planer. Områdets vackra natur med sitt kulturlandskap och rika fågelliv riskerar att omvandlas till ett industrilandskap med enormt stora kraftverk.

Ulrika Truvert påtalar att miljön på Vikbolandet är unik på flera sätt med en mångfald av vilda djur, fåglar och insekter samt en skärgård som är Sveriges vackraste. Naturen ska inte störas av nya element så som vindkraft med ljud och rotorblad som skrämmer och skadar vilda djur.

SÖKANDENS BEMÖTANDE

Wind4shore AB har sammanfattningsvis framfört följande med anledning av inkomna yttranden i ärendet.

Flyghinderanalys

Det har gjorts en flyghinderanalys gemensamt med vindpark Marviken. Berörda flygplatser är också tillfrågade.

Fåglar

Bolaget har kartlagt havsörnsbon i området i flera utredningar, både i samband med Vindpark Marviken och Vikboland Vind. Avståndet till de bon som finns är i samtliga fall mer än 2 km. De ligger alla mellan vindkraftverken och kusten mot Bråviken. Havsörnar jagar längs kuster, på öar och över hav. Därmed kommer havsörnarna inte särskilt ofta att passera vindkraftverken, även om det kan hända. Risken att havsörnar som passerar vindkraftverk ska kollidera med dem är närmast försumbar. Vindkraft och fågelskydd kan samverka och EU:s miljödirektorat förespråkar just en sådan samverkan, och använder ett exempel från Skottland, där en vindpark byggts i ett Natura 2000-område och

kungsörnarna där kompenseras genom att man skapat nya jaktområden. Det har följts av forskare, som konstaterat att det har fungerat som avsett.

Bolaget delar uppfattningen att en helhetsbedömning ska göras. Då ska även påverkan på fågelpopulationer av den pågående klimatförändringen vägas in. Den påverkar redan idag de flesta fågelpopulationer. Rekommendationerna om respektavstånd till befintliga bon uppfylls för samtliga verk. Det är dock omöjligt vid planeringen av en vindpark att ta hänsyn till de örnbön som kan komma att byggas i framtiden. Det finns dock inga vetenskapliga rapporter som visar att vindkraft någonstans i världen har utgjort hot mot någon fågelpopulation. Risken för kollisioner kan förebyggas helt exempelvis med fågelskyddssystemet dtBird, som visat sig fungera mycket bra i de länder där det har installerats.

Bolaget har hänvisat till en flerårig före-efter studie i Hörnefors, som visar att sträckande fåglar antingen flyger över eller vid sidan om vindkraftverk. De ökade flygsträckor som detta eventuellt medför är helt försumbara, i ett globalt klimatperspektiv.

Risken för kollisioner eller andra störningar på fåglar är överskattade. Det finns inga örnbön närmare än 2 km från något av vindkraftverken, enligt de inventeringar som bolaget låtit göra. Det finns också ett flertal exempel på att fiskgjuse (Utö), kungsörn (Skåne) och havsörn (Gotland, Väneren) byggt bo några hundratal meter från befintliga vindkraftverk och fortsatt att göra det i årtal, utan att störas eller skadas av vindkraftverken.

Landskapsbild

Vindkraftverken kommer inte att vara påtagligt synliga från Bråvikens norra strand.

Samråd

Hur samrådet har gjorts redovisas i samrådsredogörelsen och i en komplettering till ansökan. Bolaget har uppfyllt det som krävs enligt lagen och gjort betydligt mer än så. Samråd med vägsamfälligheter angående vägar hålls först efter att tillstånd att bygga vindparken erhållits.

Ljud

De krav som ställs när det gäller ljud uppfylls. Ljudberäkningarna har gjorts med beräkningsmodeller som är godkända och beprövade. Uppgifter om lågfrekvent ljud har redovisats i en komplettering till ansökan. Det finns möjlighet att kontrollera värden för ljudimmission vid bostäder när verken kommit i drift. Om de visar sig överskrida gränsvärdena kan verkens ljudemission regleras med verkets styrsystem.

För att vatten ska påverka spridningen av ljud måste vattenytan befinna sig mellan vindkraftverk och ljudmottagare, vilket inte är fallet här.

Lågfrekvent buller innebär inga hälsorisker, vilket framgår av en kompletterande bilaga till ansökan. Små vattensamlingar som våtmarker påverkar inte beräkningen av ljudnivåer, och vindkraft leder till en förbättring av miljön generellt, eftersom den minskar mängden miljöfarliga utsläpp från energisystemet.

Iskast

Risken för nedisning av rotorblad och iskast på Vikbolandet är försumbar, enligt de kartor som SMHI har redovisat. Det krävs perioder av underkyld dimma eller regn, och det förekommer endast några enstaka dagar per år i detta område. Vindkraftverken stoppas dessutom automatiskt om rotorbladen blir nedisade. Avstånd till väg har godkänts av Trafikverket.

Skuggor och bänderbelysning

Boverkets rekommendationer kommer att uppfyllas när det gäller skuggor. Det sker automatiskt genom att vindkraftverkens styrsystem temporärt stoppar verken så snart gränsvärdena har uppnåtts och det finns risk för skuggor. Beräkningar av skuggor har gjorts för många platser, men platser där skuggstörningar blir försumbara, som Färjestaden, har inte redovisats. Varningsljusen skärmas av så att de inte når marken i närområdet. Ljusets intensitet anpassas så att det är betydligt svagare på natten när det är mörkt.

Fastighetsvärde

Det finns inga belägg för att vindkraft påverkar fastighetsvärden i Sverige.

Tekniska data för vindkraftverken

Ansökan för en vindpark kan inte ange exakta tekniska data för vindkraftverken eftersom bolaget gör en upphandling och då begär in offerter från olika leverantörer. Vidare sker en teknisk utveckling så att de tekniska specifikationerna för ett visst vindkraftverk inte är desamma när ansökan görs och när tillstånd beviljas, tidsspannet uppgår ofta till flera år.

MILJÖPRÖVNINGSDELEGATIONENS BEDÖMNING

Miljökonsekvensbeskrivning

Ansökan inkom före den 1 januari 2018 när 6 kap. miljöbalken om miljöbedömningar trädde i kraft. Enligt övergångsbestämmelserna till 6 kap. miljöbalken gäller äldre föreskrifter fortfarande för handläggning och prövning av ärenden där ansökan inkommit före ikraftträdandet.

Wind4shore AB har fullgjort de i 6 kap. miljöbalken angivna skyldigheterna att genomföra samråd samt att ta fram och ge in en miljökonsekvensbeskrivning. Miljöprövningsdelegationen bedömer att miljökonsekvensbeskrivningen är av sådan omfattning och har ett sådant innehåll att den uppfyller de formella kraven i 6 kap. miljöbalken och att den kan läggas till grund för prövningen. I flera yttranden från enskilda har det framförts att det finns brister i samrådet, bland annat att berörda inte har fått information om projektet. Enligt beskrivning av samrådsprocessen i ansökan och i kompletteringar har inbjudan till samråd skett skriftligt genom utdelning av brev i brevlådor samt utskick av brev till markägare och till fastighetsägare inom området med postadress utanför Vikbolandet. Miljöprövningsdelegationen bedömer att samråd med enskilda särskilt berörda i den omfattning som sökanden beskriver bör vara tillräcklig.

Tillstyrkan enligt 16 kap. 4 § miljöbalken

En förutsättning för att kunna ge tillstånd till en anläggning för vindkraft är att den kommun där anläggningen avses att uppföras har tillstyrkt det. Kommunfullmäktige i Norrköpings kommun har i yttrande som inkom till Länsstyrelsen den 16 maj 2018 tillstyrkt ansökan. Miljöprövningsdelegationen konstaterar mot bakgrund av detta att det inte föreligger något hinder med anledning av 16 kap. 4 § miljöbalken att ge tillstånd till den sökta verksamheten.

Platsbesök

Lars och Sara Rising har i sitt yttrande framfört att de vill att Miljöprövningsdelegationen ska göra ett platsbesök vid deras bostad. Miljöprövningsdelegationen ser inte behov av ett platsbesök i aktuellt ärende.

Tillåtlighet

Ansökan gäller frågan om tillstånd till en vindkraftsetablering i tre mindre grupper med sammanlagt 12 vindkraftverk. Vindkraftverken planeras att bli maximalt 200 meter höga.

Miljöprövningsdelegationen konstaterar att vindkraften är en viktig förnybar energikälla för att uppnå Sveriges målsättningar om förnybar energi. Utbyggnad av vindkraft är ett angeläget allmänt intresse och vindbruk bidrar till att uppnå flera miljökvalitetsmål, bland annat Begränsad klimatpåverkan.

Vid prövning av tillstånd enligt miljöbalken är den som avser att bedriva en verksamhet skyldig att visa att de förpliktelser som följer av 2 kap. miljöbalken om allmänna hänsynsregler m.m. iakttas i den sökta verksamheten. Hänsynsreglerna omfattar bland annat kunskapskravet och försiktighetsprincipen. Kunskapskravet innebär att den som avser att bedriva en verksamhet ska ha tillräcklig kunskap för att skydda människors hälsa och miljön mot skada och olägenhet. Vid lokaliseringsprövningen ska det enligt 2 kap. 6 § miljöbalken för en verksamhet som tar i anspråk ett mark- eller vattenområde väljas den plats som är lämplig med hänsyn till att ändamålet ska kunna uppnås med minsta intrång och olägenhet för människors hälsa och miljön. Bestämmelsen har störst betydelse när en verksamhet ännu inte påbörjats eller en anläggning planeras, vilket gäller den nu ansökta verksamheten.

Vid lokaliseringsprövningen ska även naturvärdena på platsen beaktas och bestämmelserna om skydd för djur och växter i 8 kap. miljöbalken tillämpas. Mark- och miljööverdomstolen har i flera avgöranden anfört att artskyddsförordningen är att se som en precisering av vad som kan följa av miljöbalkens allmänna hänsynsregler när det gäller skydd av arter (se t.ex. MÖD 2013:13).

Allmänt

Verksamheten planeras inte inom ett område som är utpekad som riksintresse för vindbruk eller något annat riksintresse. I anslutning till projektområdet finns flera områden av riksintresse enligt 3 kap. 6 § miljöbalken. Områdena *Södra Bråviken och Mauritsberg* och *Östergötlands skärgård* är av riksintresse för naturvärden. Området *Östergötlands skärgård* är även av riksintresse för friluftslivet. Området *Östra Husby – Häradsbhammar* är riksintresse för kulturmiljövärden. Det finns också flera Natura 2000-områden i närområdet, *Skenäs* (art- och habitatdirektivet), *Södra Bråviken* (fågeldirektivet),

Bråxvik (art- och habitatdirektivet), *Ramnö- och Utsätterfjärden* (art- och habitat), *Jonsberg* (art- och habitatdirektivet) och *Bråviken yttre* (art- och habitatdirektivet samt fågeldirektivet).

Projektområdet ligger inom ett område som i Vindkraft – tillägg till översiktsplanen för Norrköpings kommun är markerat som ett utredningsområde för vindkraft. Inom utredningsområdet kan vindkraftsetablering vara möjlig trots att flera allmänna intressen sammanfaller, men området är inte reserverat för vindkraft gentemot andra allmänna intressen. Miljöprövningsdelegationen bedömer att verksamheten är förenlig med den för området gällande översiktsplanen. Avstånd till närmaste bostad från vindkraftverk är ca 660 meter.

Kulturmiljö, landskapsbild och friluftsliv

Vikbolandet är ett område med många fornlämningar och känsliga kulturmiljöer. Landskapet består av småskalig mellanbygd med odlingslandskap och skog samt med närhet till kust- och skärgårdslandskap som är värdefullt för friluftslivet. I den landskapsanalys som utgjorde underlag till Vindkraft – tillägg till översiktsplanen för Norrköpings kommun beskrivs att mellanbygdens tålighet för vindkraft varierar. Landskapskaraktären i en mellanbygd har å ena sidan varit brukad sedan länge samt att inslag av åkerholmar, skogsklädda höjdparter och vegetationsridåer begränsar sikten. Samtidigt är landskapet småskaligt med flera kulturmiljöer och höga upplevelsevärden. Analysen beskriver Vikbolandets mellanbygd som ett särpräglad karaktärslandskap där närheten till kustlandskapet ger en ökad känslighet och att stora vindkraftverk avviker från landskapets skala och kan därmed komma att dominera upplevelsen. Miljöprövningsdelegationen bedömer att den visuella påverkan på landskapsbilden från de planerade vindkraftverken kan bli relativt stor och kan påverka upplevelsevärdet negativt. Bolaget har låtit göra en kulturmiljöanalys, dock har ingen arkeologisk utredning i fält utförts. Miljöprövningsdelegationen anser att verksamhetens påverkan på kulturmiljövärden inte har beskrivits tillräckligt utförligt för att kunna bedöma i vilken utsträckning fornlämningar berörs av den planerade verksamheten.

Flyttande fåglar

Verksamheten planeras nära kusten. De utförda sträckfågelstudierna visar att huvudstråken över Bråviken, för bland annat rovfåglar, duvor och tättingar under senhösten, går i sydvästlig riktning via öarna Bosfjärden och Lönö. Den planerade vindkraftsanläggningen har en utsträckt geografisk form i öst-västlig riktning. Några av vindkraftverken ligger nära de flyttstråk som har konstaterats över Bråviken. Det finns många värdefulla fågellokaler i omgivningen. De närliggande riksintresseområdena för naturvård och Natura 2000-områdena består bland annat av skärgårdsmiljöer med ett rikt fågelliv samt havstrandängar och grunda vikar som är viktiga för rastande fåglar. Miljöprövningsdelegationen bedömer mot bakgrund av dessa förutsättningar att det är viktigt att utreda vindkraftverkens påverkan på flyttande fåglar i detta fall. Vid kompletteringsföreläggande efterfrågade Miljöprövningsdelegationen inventeringar av flyttande fåglar under hela höstsäsongen, från sensommaren till senhösten. Utförda inventeringar har endast utförts under senare delen av hösten. Det saknas därmed underlag som visar flyttstråken för fågelarter som flyttar tidigt. Inventeringen visar inte heller hur fåglar flyttar vidare över land på Vikbolandet efter passagen över Bråviken.

Miljöprövningsdelegationen bedömer att sökanden inte har redovisat ett tillräckligt underlag för bedömning av påverkan på flyttande fåglar och risken för kollisioner.

Havsörn

Bolaget har låtit utföra inventeringar som visar att det finns sex havsörnhäckningar inom det område som har utretts kring den planerade vindkraftanläggningen. Fältinventeringar har skett år 2014 och 2016 i syfte att lokalisera och verifiera kända boplatser i fält. Avstånden från de planerade vindkraftverken och de aktiva häckningsplatserna är mellan 2,5 till 9,9 km, varav fyra boplatser ligger på avstånd mellan 2,5 och 3,1 km. Det finns även en övergiven boplatser där det inte skedde någon häckning vid inventeringarna år 2014 eller 2016. Denna boplatser ligger på ett avstånd av ca 1,4 km från närmaste verk. Enligt inventeringsrapporten är det inte osannolikt att utredningsområdet berörs av ytterligare någon eller några idag okända häckningar. Av rapporten framgår också att kustområdet har goda förutsättningar för havsörn och en stark stam med många häckningar. Vidare anges att reviren bedöms täcka hela Bråviken och utanföriggande skärgårdsområde, och att området därmed kan betraktas som fullbesatt. Enligt rapporten kan detta förväntas leda till fler inlandshäckningar.

För att få kunskap om det finns det finns ytterligare häckningar av havsörn i området och hur havsörnar rör sig i området, förelade Miljöprövningsdelegationen bolaget att komplettera ansökan med en spelflyktsinventiering inklusive inventering av flygrörelser av havsörnar i området. Bolaget bestred kraven på denna inventering.

Havsörn är upptagen på bilaga 1 till Europaparlamentets och rådets direktiv (2009/147/EG) om bevarande av vilda fåglar (fågeldirektivet) och angiven som nära hotad i den svenska rödlistan. En del i prövningen av om den valda platsen utgör en lämplig lokalisering av vindkraftsparken blir därmed att bedöma hur havsörnen påverkas av den ansökta verksamheten.

Enligt Vindvals syntesrapport 6740 om vindkraftens påverkan på fåglar och fladdermöss är det viktigaste sättet att undvika negativ påverkan på fåglar att genom förundersökningar och planering undvika hög fågeldödlighet på den enskilda platsen, genom att välja att bygga vindkraft på platser med låga fågelvärden och där få fåglar vistas. Av rapporten framgår att havsörnar riskerar att dödas av vindkraftverk samt att sannolikheten för en lyckad häckning minskar i närheten av vindkraftverk. I rapporten föreslås skyddszoner om 2 – 3 km mellan vindkraftverk och häckningsplats för havsörn. En förhöjd dödlighet för havsörnar är störst inom en kilometer från ett vindkraftverk, men förhöjd dödlighet och en minskad sannolikhet för en lyckad häckning har även påvisats på längre avstånd än tre kilometer.

Mark- och miljööverdomstolen har i mål M 4319-17 avslagit en ansökan om tillstånd till uppförande av vindkraft i Söderköpings och Valdemarsviks kommuner. Mark- och miljööverdomstolen anför att prövningen av vilken påverkan en etablering av vindkraftverk kan få på havsörn måste ske utifrån en helhetsbedömning. Avståndet mellan häckningsplatserna och de enskilda vindkraftverken är en viktig omständighet, men hänsyn måste också tas till vad som i övrigt framkommit om förekomst av havsörn inom området. Vid bedömningen av om platsen är en lämplig lokalisering för vindkraft bör hänsyn tas till, inte bara kända häckningsplatser, utan också till att dessa kan variera

över tid bland annat med hänsyn till örnarnas beteende att använda alternativa häckningsplatser. För lokaliseringssprövningen i målet var det också av betydelse att aktiviteten av havsörnar var dokumenterat hög i området.

Miljöprövningsdelegationen bedömer att det finns likheter mellan förutsättningarna i mål M 4319-17 och den planerade vindkraftanläggningen på Vikbolandet. I båda fall finns en stor förekomst av havsörn och flera konstaterade häckningar i närområdet. När det gäller nu aktuell ansökan saknas dock underlag som visar hur havsörnar rör sig i området.

Miljöprövningsdelegationen bedömer att området är känsligt för uppförande av vindkraft med hänsyn till att det finns flera havsörnsrevir i närområde. Naturvårdsverket, Länsstyrelsen, BirdLife Sverige och Östergötlands ornitologiska förening samt flera enskilda som bor i området har i sina respektive yttranden påtalat förekomsten av havsörn i området. Naturvårdsverket har framfört att havsörnen har en mycket tät stam på Vikbolandet, och att området bedöms vara ett högriskområde på grund av den höga tätheten häckande örnar, varav flera bon ligger nära de planerade vindkraftverken, samt den sannolikt höga flygaktiviteten över området. Bolaget har framfört att eftersom alla boplatser ligger mellan vindkraftverken och kusten mot Bråviken, samt att havsörnar jagar längs kuster, på öar och över hav, kommer havsörnarna inte särskilt ofta att passera vindkraftverken. En av häckningsplatserna ligger dock längre från kusten mot Bråviken än de planerade vindkraftverken. De kända aktiva häckningsplatserna ligger visserligen på ett avstånd av mer än 2 km, men det är oklart om det förekommer ytterligare boplatser och även hur havsörnar rör sig i området. Inom ett havsörnsrevir finns ofta ett par bon som havsörnarna kan växla mellan. Det innebär att nya eller övergivna häckningsplatser kan börja användas igen.

Miljöprövningsdelegationen bedömer att etablering av vindkraftanläggningen riskerar att medföra en negativ påverkan på havsörn. Det finns en risk att havsörnar dödas och skadas av vindkraftverken och att häckningsframgången blir lägre inom de närliggande reviren. Miljöprövningsdelegationen bedömer att ansökt vindkraftetablering innebär risk för skada för den lokala och regionala havsörnspopulationen.

Miljöprövningsdelegationen bedömer att sökanden inte har visat att den valda platsen uppfyller kravet på en lämplig lokalisering enligt 2 kap. 6 § miljöbalken med hänsyn till risken för negativ påverkan på havsörn.

Sammanfattande bedömning

Miljöprövningsdelegationen bedömer att miljökonsekvensbeskrivningen kan ligga till grund för prövning av ansökan. Miljöprövningsdelegationen bedömer dock att bolaget inte har redovisat ett underlag som visar att den valda platsen uppfyller kravet på en lämplig lokalisering enligt 2 kap. 6 § miljöbalken med hänsyn till risken för skada på havsörn. Därtill konstaterar Miljöprövningsdelegationen att planerad verksamhet ligger i ett område där flyttstråk passerar längs kusten och att utförda inventeringar inte är tillräckligt omfattande för en samlad bedömning av påverkan på flyttande fåglar. I närområdet finns flera områden av riksintresse för naturvård och Natura 2000-områden som är viktiga för rastande fåglar. Närområdet med Östergötlands skärgård är värdefullt för friluftsliv. Den visuella påverkan av på landskapsbilden från de planerade vindkraftverken kan bli relativt stor och upplevelsevärdet i området kan påverkas

negativt. På Vikbolandet finns många fornlämningar. Det saknas underlag i form av arkeologisk utredning i fält för bedömning av påverkan på fornlämningar.

Sammantaget bedömer Miljöprövningsdelegationen att ansökan ska avslås.

HUR MAN ÖVERKLAGAR

Miljöprövningsdelegationens beslut kan överklagas hos Mark- och miljödomstolen i Växjö, se bilaga 1.

Miljöprövningsdelegationens beslut har fattats av Rebecka Djerfsten, ordförande, och Ola Lindén, miljöskakkunnig. Länsstyrelsens föredragande har varit miljöskyddshandläggare Karin Fröbom.

Rebecka Djerfsten

Ola Lindén

Bilaga
Hur man överklagar

Kopia till
Kommunstyrelsen i Norrköpings kommun
Byggnads- och miljöskydds nämnden i Norrköpings kommun
Försvarsmakten, exp-hkv@mil.se
Havs- och vattenmyndigheten
Luftfartsverket, lfv@lfv.se
Myndigheten för samhällsskydd och beredskap, registrator@msb.se
registrator@naturvardsverket.se
Trafikverket, eskilstuna@trafikverket.se
Berenike Munthe och Christer Sjöberg, Färjestaden 5, 610 31 Vikbolandet
Annika och Andreas Arenander (andreas.arenander@newellco.com)
Rolf Gustavsson, Utsätter 17, 610 28 Vikbolandet
Veronica Bergenheim och Håkan Borén (veronica.bergenheim@gmail.com)
Ulf Hjulström (gamlanyborg@gmail.com)
Lennart Andersson, Lycketorp, 610 30 Vikbolandet
Michael Stafstedt (mstafstedt@gmail.com)
Lars och Sara Rising (sara@guntansfoto.se)
Ingvar Flärdh, Myckelsätter 1, 610 31 Vikbolandet
Föreningen Utveckling Nävekvarn (funq@navekvarn.se)
Linda Lindvall (lindvall.linda80@gmail.com)
Mona Krieg (wmkrieg@gmail.com)

Christian och Bodil Axelsson, Idrottsvägen 12, 153 71 Hölö
Tomas Essinger och Sonja Svensson, Fågelstavägen 5, 124 33 Bandhagen
Gunhild Åberg (amantorp@telia.com)
Stig Widlund (stig.widlund@telia.com)
Per Lindell (pelitfn@gmail.com)
Anna-Lena Värmon (annalena.varmon@gmail.com)
Lars Malm (lars.malm2@telia.com)
Kristina Malm och Patrik Luks, Myckelsätter Skogsglantan, 610 31 Vikbolandet
Gunnar och Agneta Blid, Frivaktsgatan 12, 603 65 Norrköping
BirdLife Sverige (daniel.bengtsson@birdlife.se)
Östergötlands Ornitologiska Förening (sofiehellman@gmail.com)
Oskar Karlsson och Johanna Karlsson (ogge_jean@hotmail.com)
Martin och Lisa Larsson (martin.k.larsson@gmail.com)
Jan-Owe Svensson, Myckelsätter Grindtorp, 610 31 Vikbolandet
Anita Collins och Robert Hillgren (robert.hillgren41@gmail.com)
Stefan och Roce-Marie Hellberg, Färjestaden 12, 610 31 Vikbolandet
Annika Westborg (annika.westborg@tillskararakademin.com)
Anna Nilsson (anna.ca.nilsson@gmail.com)
Emma Berg och Christian Karlsson (emmberg@gmail.com)
Stefan och Maria von Schéele Frejd (mariafrejd@telia.com)
Carsten Bang och Marie Lindhwall, Färjestaden 2, 610 31 Vikbolandet
Ulrika Truvert (ulrika.truvert@icloud.com)
Expeditionen
Aktförvararen
Naturvårdsenheten (Adam Bergner)
Kultur- och samhällsbyggnadsenheten (Gun-Marie Gunnarsson och Magnus Reuterdahl)
Ordf
Sak
Handl

Här kan du läsa mer om hur Länsstyrelsen behandlar personuppgifter:
www.lansstyrelsen.se/dataskydd

HUR MAN ÖVERKLAGAR

Länsstyrelsens beslut kan överklagas hos Mark- och miljödomstolen vid Växjö tingsrätt. Överklagandet ska dock skickas till Länsstyrelsen. Överklagandet skickas med vanlig post till **Länsstyrelsen Östergötland, 581 86 Linköping** eller med e-post till **ostergotland@lansstyrelsen.se**.

Överklagandet ska ha kommit in till Länsstyrelsen **inom tre veckor från den dag du fick del av beslutet**. För offentlig part räknas dock treveckorsfristen från den dag då beslutet meddelades. Om överklagandet har kommit in i rätt tid överlämnar Länsstyrelsen överklagandet och handlingarna i ärendet till mark- och miljödomstolen.

I överklagandet ska du ange vilket beslut som överklagas och hur du vill att beslutet ska ändras. Ange även namn, adress, telefonnummer och eventuell e-postadress.

Om du behöver fler upplysningar kan du vända dig till Länsstyrelsen.

Formulär 140 (2018)

